

Intervjuu Kaili Juppetsi, Kaja Haukanõmme ja Kadri Tamrega – eesti kultuuri vedajad ja hoidjad Bernis.

Me kohtusime Kaili ja Kajaga Bernis, Kaili vana-roosat värvi Bernilikus muinasjutumajas. Meiega ühines Zoomi kaudu ka beebi ja teise väikelapsega kodus olnud Kadri. Kaili oli loomulikult katnud laua juba kenasti pirukate ja teetassikestega, mis kirjeldab ka suurepäraselt kõiki Kirjandussalongi kohtumisi.

On teil kokandusklubi või olete siiski pigem kirjandusele keskendunud?

Kaili: Tühi kott ei seisa püsti ja tühi kõht ei räägi midagi. Me oleme alati ikka vaadanud, et inimesed tulevad kaugelt. Meil on inimesi Genfist, Zürichist, Austria piiri äärest Rheintal'ist ja ka Saksamaalt. Inimesed tulevad ja kõigil on ju kõhud tühjad.

Kaja: Meil on Kirjandussalongis tavaliselt 3 söömist. Kogunemise ajal, siis pärast grupitööd...

Kaili: Ja lõpetuseks on alati ka magustoit.

Kaja: Ja tegelikult kõht lähebki päriselt ka tühjaks (*toim. Tõenäoliselt, kuna see toit laual näeb lihtsalt imeliselt ahvatlev välja*).

Kas olete kokanduse huvilised või on asi praktilisuses?

Kaja: Kindlasti on seal huvi taga ja me tõesti mõtleme, et menüü sobiks raamatu sisuga.

Kas piknikule toidu kaasavõtmiseks on siis teema ette antud? Kas „Mägrad hernes“ raamatu arutlemisel olid laual näiteks hernepirukad?

Kaja: Siis oli meil piknik ja igaüks tõi ise miskit kaasa.

Kaili: Jah, ainult piknikule toob igaüks alati ise midagi ühisele lauale ja siis on ka üritus tasuta ja ei ole mingit osalustasu.

Kas siis igakord ei toogi igaüks ise kaasa?

Kaili: Ei. Ainult siis, kui on piknik. Kui me teeme ürituse kuskil siseruumides, siis küpsetame ikka ise ja siis on ka väike osalustasu, et tasuda lisaks ka üüri eest.

Mis ajast alates te üldse tegutsete?

Kadri: 16.aprillil 2016. aastal oli meil esimene üritus – vaatasime filmi „Tashi Delek!“ ning külas olid vennad Rebased ja filmimuusika autor Eduardo Agni.

Kust tekkis vajadus või mis inspireeris teid alustama?

Kadri hüüab tahvelarvutist, et see oli Kaja ja Kaili rongisõit St. Gallenisse.

Kaja: SESi üritus detsembris, kui oli jõulupidu St.Galleni raamatukogus ning avati St.Galleni raamatukogus eesti raamatute osakond. Ja me mõtlesime, et me ei viitsi nii kaugele küll kogu aeg sõita (*toim. Ca 2h rongisõitu*).

Kaili: Ja kuidas muidu saab? Laiskus ongi see, mis enamasti ajendab tegutsema. Me istusime minu juures ja arutasime, et mida teha ja kuidas – film ja kirjandus või muusika? See oli pikk arutelu- muusika me välistasime, sest sellega on väga raske: siis on vaja üürida koht, rentida tehnika, majutus ja lennud jne.

Kas see oli siis geograafiline puudujääk?

Kaja: Puhtalt. Me üritasime olla toetav Mirjami tegevusele. Ja me vaatasime, et ajad ei kattuks SESi tegevusega, et mitte olla kuidagi konkureeriv.

Kaili: Meie tegevus toimub alati Bernis. Võibolla läheme millalgi ka Bieli, aga see on siin lähedal.

Kui palju teid siis pealinnas kokku käib?

Kadri: Meil on tegelikult mitu sellist grupeeringut. Kultuuriselts, Naisteklubi (ehk B-Klubi) ja Beebitreff. Beebid on juba 3-aastased, aga meil on ikkagi „Beebitreff“. See viimane ei ole päris ametlik klubi, aga me saame kolmekesi vahel kokku ja jagame raamatuid ja mõtteid ning muresid.

Kaili: Ja B-Klubi. Kristel korraldab seda, hoiab kätt pulsil ja tema haldab meie infolisti. See on lihtsalt selline kooskäimise klubi. Käiakse koos saunas, restoranis, kellegi juures söömas jne. Ja see ei ole kinnine klubi, vaid igaüks võib ühineda, kel soovi. Nimetatud „klubidel“ ei ole kunagi konkreetset teemat, vaid saadakse lihtsalt kokku. Meil, Kultuuriseltsil Bernis, on siiski alati mingi teema. Meil tuleb kas raamat läbi lugeda ja teha ära kodutöö või muud sarnast.

Kadri: Need klubid ei ole kuidagi konkureerivad, vaid käiakse igal pool.

Miks just kirjandus?

Kaili: Sellepärast, et me ise loeme. Ja tundub, et on huvilisi ja et on selline puudujääk. Ja tegelikult see kirjanduse mõte tuli ka seoses EV100 sündmustega. Meil oli soov paigutada neid raamatuid sellesse saja aasta ajajoonele.

Kas Eestis üldse on sellist üritust täiskasvanutele, kus arutletakse raamatute üle? Lapsed ja noored arutavad koolis, aga kust see idee täiskasvanutele sündis?

Kaja: Mina käisin siin Šveitsis ühel sellisel üritusel. Ja seda viis läbi üks volga-sakslane, tegelikult Venemaal üles kasvanud sakslane. Ja ta tegi seda nii ägedalt ja kindla struktuuri järgi. Seda üritust peab veidi juhtima, sest muidu ta voolab laiali. See toimus Berni *Volkshochschule* (toim. Berni *täiendõppekeskus*). Ja see oli nii äge. See võimaldas avastada selliseid raamatuid, mida võibolla muidu ei olekski lugenud.

Kas sellest üritusest sündiski see formaat?

Kaja: Sealt tekkis see teadmine, et peab olema juhitud läbiviidud, muidu on selline „mokalaat“.

Kaili: Muidu on lihtsalt jutustamine. Me tahtsime teha programmi, et inimesed saaksid oma arvamust jagada. Kõikidel on ju oma arvamus ja on vajadus seda kellegagi jagada. Ja see ongi suurepärane võimalus selleks.

Kes valib raamatud?

Kaili: Mõnikord me ise ütleme, et tahaks seda lugeda või arutada. Vahel küsin ma õe käest, sest ta töötab Kulkas ja teab, kes on just need tänapäeva kirjanikud. Vahel tekib ka raamat sellest tulenevalt, et mõtleme, keda võiks hoopis külla kutsuda. Ükskord kutsusime näiteks Armin Kõomäe.

Kadri: Siis tulid need Novelli seeriad.

Kaili: Sealt edasi tuli Made Luiga. Seltsiga koostöös tekkis Valdur Nikita üritus. Ja niimoodi me mõtleme, et kelle teoseid võiks lugeda ja keda külla kutsuda. Koroona ajal me ei ole küll kedagi külla kutsunud ja viimased poolteist aastat oleme tõesti kohtunud vaid piknikul.

Kas autorid on kergelt nõus külla tulema?

Kaja: Üks külaline tõesti ei olnud nõus tulema, kuna ei soovinud reisida. Aga õnneks oskas ta kohe kedagi teist soovitada. Mõned isikud avaldavad ka ise soovi, et sooviksid tulla.

Kaili: Me vaatame, et kes meile endale kõige paremini sobib. Ta peab meile sobima. Senini on igatahes väga põnev olnud.

Kas te saate ka toetust mõnelt sihtasutuselt Eestist?

Kaja: Ei, me korra küsisime, aga siis öeldi, et me ei kvalifitseeru selle saamiseks.

Ma tean, et teil on ka mingisugune isiklik kirjandusega seotud taust?

Kaili: Ise me oleme lugemishuvilised. Ma olen inglise filoloog, õpingute poolest. Kuid loetu hindamisel on siiski Kajal väga oluline roll, ta on suur toetaja ja tal on alati väga head küsimused (*toim. Töenäoliselt ajaloolase analüütilisus*).

Mis teid isiklikult Šveitsi, täpsemalt Berni tõi?

Kadri: Me elasime enne Viinis ja mu austerlasest elukaaslasel tekkis mõte, et ta tahaks välismaal elada. Ja nii me sattusimegi „välismaale“ ja meile väga meeldib siin.

Kaja: Mina elasin enne Rootsis, kus ma pidin oma doktoritöö pärast 3 aastat elama. Ja siis me mõtlesime, et kas minna tagasi Eestisse või minna edasi. Oma doktoritöö raames olin ma sellise küsimuse eest, et kas demokraatia on üldse võimalik või on see hoopis paberil olev fiktsioon? Ma tahtsin seda näha. Nüüd olen juba 10 aastat olnud Šveitsis.

Ja kuidas see vastus on kujunenud 10 aasta jooksul, kas demokraatia siin Šveitsis toimib või on muutunud?

Kaja: Ma ütlesin, et see on selle aja jooksul muutunud. Ma arvan, et see on veel ainus koht, kus see veel on. Aga ma usun, et globaalsed sündmused avaldavad sellele suurt mõju.

Ja sinu lugu, Kaili?

Kaili: Mina tulin tööga. Ma läksin Eestist Hollandisse firma kaudu. Tegime kartulikrõpse, Pepsico Eestis, Jõgeva maakonnas. Seal pakuti võimalust minna Hollandisse ja hiljem see töö, mida ma Hollandis tegin koliti üle Šveitsi ja küsiti, kas ma olen valmis kolima. Ja ma olin nõus ja siin ma nüüd olen ja olen endiselt kartulikrõpsude ja kartulite ehk krõpsukartulite ja põllumajandusandmetega seotud digilahenduste spetsialist. Ma olen olnud siin kokku ligi 22 aastat.

Kas te hoiate ka kohalikul kirjandusmaailmal silma peal? Või loete ainult eesti keeles, kuna see on teie emakeel?

Kaili: Ma loen saksa keeles vähe. Enamasti inglise ja eesti keeles.

Kadri: Ma olen lugenud küll saksa keeles ja täiesti suure vaimustusega, et *wow*, et saksa keeles on võimalik end niimoodi väljendada. Küll aga austria kirjandust ja mitte šveitsi kirjandust. Aga Kirjandussalong ikka hoiab distsipliini ja sunnib lugema teatud kuupäevaks teatud raamatu läbi lugema.

Kaili: Meil on puhtalt eesti kirjandus. Me tahame, et siinsed eestlased loeksid just eesti autoreid. Igaüks võib lugeda ju ka kohalikku ja tõlkekirjandust, aga meie suund on kindlalt Eesti peal. Ja väga palju on olnud seda, et oi kui huvitav, et seda kirjanikku üldse ei teagi, näiteks „Taevatrepp“, Kivastiku sulest. Paljud olid sellest raamatust vaimustunud, sest neil tekkisid seosed enda eluga ja soojad tunded seoses Tartuga.

Aga lugemisharjumus Šveitsis, kuidas siin koolides kohustusliku kirjandusega lood on või esseede kirjutamisega?

Kaja: No ikka palju väiksem, kui Eestis. Aga see sõltub ka koolist. Mu poeg peab lugema

palju rohkem, kui tütar ja ka saksa, prantsuse ja inglise keelseid raamatuid.

Kust te raamatuid saate? Kas igaüks ostab, saab neid laenata, kas Šveitsis on raamatukogu, kust saaks eestikeelseid raamatuid laenutada?

Kaja: Me üritame, et meil oleks paar eksemplari. Osadel on e-raamatud, on juhtunud, et on saadud Zürichi raamatukogust, näiteks Ekke-Moor.

Kaili: Mõned aga ka ostavad või laenutavad, jagavad.

Mis te pärast raamatutega teete?

Kaja: Me sooviksime teha raamatute vahetust, aga see on suur probleem.

Kaili: Oleks vahva, kui saaks teha sellise platvormi, nagu on Saksamaal, *Näoraamatus*. Raamat ise on tasuta, aga peab tasuma ainult postikulud. Ja rahvusvahelised saatekulud on tohutult kallid, eriti Šveitsi post. Et äkki peaksime tegema üle-šveitsilise platvormi, kus raamatuid vahetada, jagada.

Mis on järgmine raamat ja millal toimub järgmine üritus? Kas on juba paigas?

Kaili: Järgmine raamat on teada ja selle andis meile Tauno viimasel piknikul: „Tartu Jaani ürik“, Juhan Voolaid. Sellel on huvitav teema. Saame sisse tuua täitsa uue teema. Eestlaste teema on juba heietatud teema ja tahaks midagi uut.

Kui kellelgi tekkis nüüd huvi ühineda, siis kas võib ühineda Kirjandussalongiga?

Kaili: Kõik võivad ühineda. Seda kartust ei ole, et kirjandusüritus läheks nii suureks, et ei suudaks hallata.

Kadri: Ükskord oli ruumi piiranguks 20 inimest ja meil ei tulnud nii palju inimesi kokku. Nii et seda hirmu veel ei ole.

Kaili: Tõenäoliselt toimub see märtsis, pärast EV104 sünnipäeva. Jaanauris tulevad inimesed tagasi puhkustelt ja me ei soovi kohe kohtuda, et vältida COVID-19 levikut.

Kas eestlane on oma arvamuse avaldamisel siin Šveitsis teistmoodi, avatum?

Kaili: Rahvale meeldib arutada, aga põhimõtteliselt ei peagi meil midagi ütleva, kui ei taha. Võib ka kuulata.

Kadri: Selleks meil ongi need abistavad küsimused, millega suunata. Näiteks: mis žanrist see raamat on, kes on tegelased, kes meeldisid, kirjaniku keele kasutus, teema arendus.

Kadri: Paljud raamatud on olnud seotud eestlaseks olemisega, mis on enamasti väga südamelähedane teema.

Kaja: Me oleme teinud ka väiksemaid gruppitöid, et saaks rohkem arutleda.

Kaili: On väga tore teada näiteks, et miks ei meeldi mõni raamat või mõned osalevad just seetõttu, et teada saada, kas tõesti kellelegi meeldib see raamat.

Kas teil on õnnestunud saada ka noori lugema?

Kaja: Ei ole (*toim. oma laste kohta*).

Kaili: Aga noored on käinud üritusel.

Kaja: 2 noort meest alguses ikkagi käisid ja lugesid, aga nemad on tänaseks juba üliõpilased ja praegu ei käi.

Kuidas teie enda lugemus muutunud on tänu Kirjandussalongile, olete te paremini Eesti kirjandusega kursis?

Kaja: Mina olen küll tänu sellele väga paljusid autoreid lugenud, keda ma vist muidu ei olekski lugenud: A.Kõomägi, Mudlum, Rein Raud. Ma ei tea, kas ma oleks nendeni jõudnud.

Kaili: Mina ei oleks lugenud Ekke Moori ja Ristikivi „Rohtaeda“.

Kaja: Ja M.Muti raamatut ma üritasin lugeda esimesel korral ja ei läinud. Ja nüüd lugesin läbi ja väga huvitav oli.

Kaili: Ma olen tegelikult väga pettunud Eesti raamatupoodides. Eesti kirjanduse osa on minimaalne. Ja ma ei saagi aru, sest kirjanikud ütlevad, et keegi neid ei osta. Mina lugejana tahaksin osta, aga neid ei ole poes. Sealt on võimalik kõike muud saada, aga mitte Eesti autorite vanemaid teoseid.

Kas teil on mõni unistuste üritus?

Kaja: mõned küpsevad

Kaili: mõned küpsetame. 😊

Kas teil on osalustasu, kuidas te kulud katate?

Kaili: Kõik üritused on ikka doteeritud üritused. Kui meil on toitlustus, ega me siis endale seda toiduraha ei võta. Ise teeme ja ise viime.

Kaja: Teine probleem on see, et kui viimasel minutil keegi ära ütleb, siis on keeruline ja siis ei ole seda planeeritud sissetulekut, mis oli ette nähtud.

Bernikatelt saab enne jõule tellida piparkoogitainast või ka piparkooke, nagu me teeme seda SESi jõulupeole lastele. Kust pärineb piparkoogiresept? Miks te seda teete?

Kaili: Minu ema retsept. Me tahame ise piparkooke. Minu ema tegi seda ja meile tundub, et see on üks parimaid retsepte. Ja me rakendasime selle oma seltsi müügiartikliks.

Kaja: Ise tahame ja selliseid siit Šveitsist ju ei saa. Ja see tegemine ja need lõhnad!

Kaili: Oi jah, need lõhnad. Me ikka räägime, et oled nagu apteegis. Need vanad apteegid, kus segati salvikest või mingit eliksiiri. Me tõmbame seda jõululõhna enda sisse ja naudime.

Järgmine raamat on Juhan Voolaid „Tartu Jaani ürik ja elu mõtte räpane saladus“. Järgmine üritus toimub loodetavasti märtsis. Aega lugemiseks on, nii et kohtumiseni Bernis kirjandussalongis!

Kirjandushuvilised, palun ärge kartke seda üritust, tulge osalema. Ei ole vaja karta, et on vale arvamus või mu arvamus ei meeldi kellelegi. See on absoluutselt Šveitsi eripära, et kõigil on õigus arvamusele ja kõik ei pea ühtmoodi arvama. See on isegi väga rikastav, kui on erinevaid arvamusi.

Meribel Hagen

Annika Fibbioli

21.november 2021

